

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN ETKİLEŞİM KAYGISININ KİŞİLİK ÖZELLİKLERİNE VE SOSYAL MEDYA KULLANIMINA GÖRE İNCELENMESİ

Betül DÜŞÜNCELİ¹ Sinem FARİZ²

Geliş: 26.10.2020 / Kabul: 01.03.2021

DOI: 10.29029/busbed.816757

Öz

Bu araştırmanın amacı üniversite öğrencilerinin etkileşim kaygısı düzeylerini kişilik özelliklerine ve sosyal medya kullanım süresine göre incelemektir. Araştırmaya bir devlet üniversitesinde öğrenim gören 156'sı erkek, 490'ı kadın olmak üzere 646 öğrenci gönüllü katılım sağlamıştır. Araştırmada verilerin toplanması amacıyla Etkileşim Kaygısı Ölçeği ve Beş Faktör Kişilik Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde korelasyon analizi, çoklu regresyon analizi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Araştırma sonucunda dışa dönüklük, nörotiklik ve deneyime açıklık kişilik özelliklerinin üniversite öğrencilerinin etkileşim kaygısını anlamlı düzeyde yordadığı bulunmuştur. Dışa dönüklük ve deneyime açıklık kişilik özellikleri arttıkça, etkileşim kaygısı azalmakta, nörotiklik kişilik özelliği arttıkça etkileşim kaygısı artmaktadır. Regresyon katsayısına göre yordayıcı değişkenlerin etkileşim kaygısı üzerindeki önemi; dışa dönüklük, nörotiklik ve deneyime açıklık şeklinde sıralanabilir. Ayrıca araştırma sonucunda sosyal medya kullanım süresi 5 saatten fazla olan öğrencilerin etkileşim kaygısı düzeylerinin sosyal medya kullanım süresi 0-1 saat olanlardan istatistiksel olarak daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Elde edilen bulgular ilgili literatür çerçevesinde tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Etkileşim kaygısı, Kişilik, Sosyal medya.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, bbayraktar@sakarya.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6794-8811>.

² Doktora Öğrencisi, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Bölümü, sinem.fariz@ogr.sakarya.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4728-5926>.

EXAMINATION OF SOCIAL INTERACTION ANXIETY OF UNIVERSITY STUDENTS ACCORDING TO THEIR PERSONALITY TRAITS AND SOCIAL MEDIA USE

Abstract

This study aims to examine the levels of social interaction anxiety of university students according to their personality traits and the time duration of social media use. A total of 646 students, 156 of whom were males and 490 females, studying at a public university, voluntarily participated in the study. Social Interaction Anxiety Scale and Big Five Personality Traits Scale were used to collect data in the study. Correlation analysis, multiple regression analysis and one-way analysis of variance (ANOVA) were used to analyze the data. As a result of the research, it was found that among the personality traits, extraversion, neuroticism, and openness to experience significantly predict social interaction anxiety of university students. As extraversion and openness to experience increase, social interaction anxiety decreases, and social interaction anxiety increases as neuroticism increase. According to the regression coefficient, the importance of predictor variables on social interaction anxiety can be sorted as; extraversion, neuroticism, and openness to experience. Besides, as a result of the study, it was found that the level of social interaction anxiety of students who spend time in social media more than 5 hours was statistically higher than those who spend 0-1 hour. The findings were discussed within the relevant literature.

Keywords: *Social interaction, anxiety, Personality, Social media.*

Giriş

Amerikan Psikiyatri Birliği (2013) tarafından toplumsal kaygı bozukluğu/sosyal fobi olarak da adlandırılan etkileşim kaygısı; kişinin başkaları tarafından değerlendirilebileceği toplumsal durumlarda belirgin bir korku ya da kaygı duyması olarak tanımlanmaktadır. Etkileşim kaygısı yaşayan bireyler olumsuz olarak değerlendirilecek biçimde davranmaktan ya da yaşadıkları kaygıya dair belirtiler göstermekten korkmaktadırlar. Bu nedenle rahatsızlık veren bu toplumsal durumlardan kaçınmakta ya da yoğun korku veya kaygı ile bunlara katlanmaktadırlar. Bu bireyler, diğer insanlar üzerinde olumlu bir izlenim oluşturabilmek konusunda kişilerarası becerilerine dair şüphe duymaktadırlar (Jackson, 2007). Bu şüpheleri doğrultusunda, olumsuz değerlendirilebileceklerini düşündükleri sosyal ortamlarda etkileşim kaygısı daha az olan bireylere göre duygusal tepkileri daha fazla etkilenmektedir (Leary

ve Allen, 2011). Sosyal bir varlık olarak insanlar diğer insanlarla sürekli etkileşim halinde olmak durumundadırlar ve bu etkileşimlerin niteliği psikolojik iyi oluşlarını etkilemektedir. Ryff (1989), bireylerin kendilerini kabul edip diğerleriyle olumlu ilişkiler kurarak ve kendilerini gerçekleştirecek çevrelerde yer alarak psikolojik iyi oluşlarını arttırdıklarını ifade etmektedir. Ancak etkileşim kaygısı olan bireylerin kişiler arası ilişkilerde yaşadıkları güçlükler ve sosyal çevrelerden kaçınarak potansiyellerini gerçekleştirme fırsatlarından yoksun kalmaları nedeniyle psikolojik iyi oluşlarının olumsuz etkilendiği söylenebilir. Nitekim Kılınç (2017) tarafından üniversite öğrencileriyle gerçekleştirilen çalışmada etkileşim kaygısının psikolojik iyi oluşu negatif yönde anlamlı şekilde yordadığı belirlenmiştir. Demir ve Kutlu (2016) benzer şekilde üniversite öğrencilerinde sosyal etkileşim kaygısının yalnızlık ve mutluluğu yordadığını ortaya koymuşlardır. Bu da etkileşim kaygısı ve bireyin ruh sağlığı arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktadır.

Etkileşim kaygısı yüksek olan bireylerin olumsuz değerlendirilmeye dair hassasiyetleri sosyal ortamlarda dikkatlerini daha çok kendilerine yöneltmelerine ve kendilerini daha başarılı gösterme çabasına yol açabilmektedir. Bu durum Goffman (1959) tarafından benlik sunumu olarak kavramsallaştırılarak; bireylerin günlük yaşamda sergiledikleri performansların çeşitliliği ve bunların her birinde benimsenen rol çerçevesinde birey tarafından farklı taktiklerin izlenmesi şeklinde tanımlanmıştır. Benlik sunumu tüm bireylerde görülen genel bir durum olmakla beraber bireylerin toplumsal imajlarına dair endişelerinde bireysel farkların bulunduğunu söylemek mümkündür (Leary ve Allen, 2011). Etkileşim kaygısı her bireyin aynı düzeyde yaşadığı bir durum değildir. Bireylerin yaşadığı etkileşim kaygısını etkileyen birçok faktörden bahsedilebilir. Bu çalışmanın kapsamında ise bu faktörler arasında önemli bir yere sahip olduğu düşünülen kişilik özellikleri ve sosyal medya kullanım durumları ele alınmıştır.

Bir bireyi diğerinden farklı kılan bütün özelliklerini kapsayan kişilik kavramı, Burger (2006) tarafından bireyin kendisinden kaynaklanan tutarlı davranış kalıpları ve kişilik içi süreçler olarak tanımlanmıştır. Kişiliğin tanımlanmasında birçok farklı yaklaşım bulunmakla birlikte bu çalışmada da inceleme konusu yapılan beş faktör kişilik kuramı bunlar içerisinde öne çıkmaktadır (Doğan, 2013). Beş faktör kişilik modelinin benimsenmesinde; modelin biyolojik temelini bulunması, psikometrik yönden avantajları ile farklı kültür ve gruplardaki geçerliliği vurgulanmaktadır (McCrae ve Costa, 1992). Beş faktör kişilik kuramıyla kişiliğin; dışa dönüklük, yumuşak başlılık, öz

denetimlilik, nörotiklik ve deneyime açıklık olmak üzere beş boyutta tanımlanabileceği belirtilmektedir (Digman, 1990; Costa ve McCrae, 1988). Beş faktör kişilik özellikleri şöyle tanımlanmaktadır:

Dışa dönüklük, bireyin sosyallik ve yakınlık düzeyini temsil etmektedir (Horzum, Ayas ve Padir, 2017). Dışa dönüklük; sosyal, enerjik, iyimser, sıcakkanlı ve girişken olma gibi özelliklerden oluşmaktadır (McCrae ve Costa, 1991). Burger (2006) bu alt boyutun bir ucunda aşırı dışa dönük diğer ucunda aşırı içe dönük bireylerin bulunduğunu ve dışa dönüklerin daha fazla arkadaşı olduğunu, sosyal ortamlarda daha fazla zaman geçirdiklerini ifade etmektedir. *Yumuşak Başlılık*, bireylerin uyumlarını ve diğer bireylerle işbirliğini ifade etmektedir (Burger, 2006; Horzum ve diğerleri 2017). Yumuşak başlılık; nazik, hoşgörülü, esnek olma ile yardımseverlik ve bağışlayıcılık gibi özellikleri kapsamaktadır (Doğan, 2013). *Öz denetimlilik*, bireylerin kontrol ve disiplin sahibi olma düzeyine işaret etmektedir. Kontrol ve disipline ilişkin özellikler çoğu kez başarı ya da iş durumlarında ortaya çıktığından bazı araştırmacılar bu boyuta başarıma isteği adını da vermektedirler (Burger, 2006). Bu boyutun bir ucunda düzenli, plan doğrultusunda hareket eden kararlı kişiler yer alırken diğer uca dikkati kolay dağılan dürtüsel kişiler yer almaktadır (Arthur ve Graziano, 1996). *Nörotiklik*, bireyin duygusal kararlılığını ya da diğer bir ifadeyle duygusal dengesini ifade etmektedir (Lakuta, 2019). Duyguları aşırı değişkenlik gösteren bireyler nörotikliği yüksek bireylerdir ve nörotikliği düşük bireylere göre üzüntü, öfke, kaygı gibi hoş olmayan duygusal durumları deneyimlemeye daha fazla eğilimlidirler (Deason, Dahlen, Madson ve Bullock-Yowell, 2019). *Deneyime Açıklık*, entelektüel etkinliklere dâhil olma yeni duygu ve düşüncelere açıklık eğilimini temsil etmektedir (Horzum ve diğerleri 2017). Bu boyutu oluşturan özellikler; güçlü bir hayal gücü, yeni görüşleri kabul etme isteği, çok yönlü düşünme ve zihinsel meraktır. Deneyime açıklık puanı yüksek kişiler gelenek dışı ve bağımsız düşüncelere sahipken, düşük deneyime açıklık puanı geleneksel olmayı, yeni bir şeyden çok bilineni tercih etme eğilimini ifade etmektedir (Burger, 2006). Kişilik özellikleri denildiğinde her ne kadar o bireye ait özellikler ifade edilse de bu özelliklerin toplumsal süreçlerle etkileşim halinde olduğu ortadadır. Bu bağlamda bu çalışmada etkileşim kaygısının kişilik özellikleri ile olan ilişkisi araştırma konusu yapılmıştır.

Sosyal medya kullanım durumu da etkileşim kaygısı ile ilişkili olan faktörlerden bir diğeri olarak ele alınmıştır. Bireylerin gerçek ve ideal benlikleri arasında belirli sosyal durumlarda yaşadıkları uyumsuzluğu gidermelerinin kolay bir yolunu sunması nedeniyle sosyal medya kullanımına yönelebildikleri

ifade edilmektedir (Aladwani ve Almarzouq, 2016). Etkileşim kaygısı olan bireylerin yüz yüze iletişimde yaşadıkları yoğun stres nedeniyle kendilerini daha rahat ifade etme imkânı sağlayan sosyal medyaya yöneldikleri (Bonetti, Campbell ve Gilmore, 2010) ve bu durumun beraberinde sosyal medya kullanım bozukluğu halini alabildiği vurgulanmaktadır (Sindermanm, Elhai ve Montag, 2020). Sosyal medyanın etkileşim kaygısı olan bireyler için psikolojik bir rahatlama sağlamasının da bu durumda etkili olabileceği belirtilmektedir (Aladwani ve Almarzouq, 2016). Nitekim etkileşim kaygısına sahip olan bir bireyin gerçek bir ortamda bu durumla yüzleşmek yerine, sanal bir ortamda bu durumu gizlemesinin ya da kontrol etmesinin daha kolay olduğu söylenebilir.

Araştırmanın katılımcılarını oluşturan üniversite öğrencilerinin birçoğu, Sullivan (1953)'in geç ergenlik olarak adlandırdığı gelişim döneminde yer almaktadır. Bu dönemde artan sosyal sorumluluklarla baş etme ve kişiler arası ilişkiler kurabilme yeteneklerini geliştirme ihtiyacı içerisinde oldukları söylenebilir. Üniversite, öğrencilerin bağımsız olarak hareket ettikleri ilk zamanlar olduğundan aynı zamanda stres ve kaygı yaratan bir ortam olmakla birlikte bireylerin iyilik halinde farklılıklar bulunmaktadır (Doğan, 2006). Bu doğrultuda araştırmada üniversite öğrencilerinin etkileşim kaygısı kişilik özelliklerine göre ele alınmıştır. Aynı zamanda günümüzde yüz yüze iletişim yerine internet aracılığıyla iletişimin yaygın hâle gelmesi ile bu durumun sanal sosyal destek kavramını gündeme getirmesi (Yeh, Ko, Wu ve Cheng, 2008) ve sosyal medya kullanımı ile etkileşim kaygısının ilişkili olması (Gao, Li, Zhu, Liu ve Liu, 2016) nedenleriyle araştırmada etkileşim kaygısı ile öğrencilerin sosyal medya kullanım süreleri de inceleme konusu yapılmıştır. Bu bağlamda bu çalışmada üniversite öğrencilerinin etkileşim kaygısı düzeylerinin kişilik özelliklerine ve sosyal medya kullanım süresine göre incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın temel amacı çerçevesinde aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- 1) Üniversite öğrencilerinin kişilik özellikleri etkileşim kaygısını yordamakta mıdır?
- 2) Üniversite öğrencilerinin etkileşim kaygısı düzeyleri sosyal medya kullanım süresine göre farklılık göstermekte midir?

Üniversite öğrencilerinin içinde buldukları dönem özellikleri ve gelişim görevleri dikkate alındığında bu çalışmanın sonuçlarının alana önemli katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1. Yöntem

1.1.Araştırma Modeli

Bu araştırma üniversite öğrencilerinin etkileşim kaygısının kişilik özelliklerine ve sosyal medya kullanımına göre incelenmesini amaçlayan kesitsel nitelikte nicel bir araştırmadır. Araştırmada ilişkiisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkiisel tarama, iki ya da daha fazla sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelidir (Karasar, 2014). Bu araştırmada öncelikle üniversite öğrencilerinin kişilik özelliklerini, etkileşim kaygısı düzeylerini ve sosyal medya kullanım sürelerini belirlemek ve ardından etkileşim kaygısının; dışa dönüklük, yumuşak başlılık, öz denetimlilik, nörotiklik ve deneyime açıklık kişilik özellikleri ve sosyal medya kullanımı ile ilişkisinin belirlenmesi amaçlandığından ilişkiisel tarama modeli kullanılmıştır.

1.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini bir devlet üniversitesinde Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören, yaşları 17 ve 34 arasında değişen öğrenciler oluşturmaktadır. Örneklemin belirlenmesinde elverişli örnekleme (convenience sampling) yöntemi kullanılmıştır. 156'sı (%24.1) erkek, 490'ı (%75.9) kadın olmak üzere toplam 646 üniversite öğrencisi gönüllü olarak katılım sağlamıştır. Katılımcıların 69'unun (%10.7) 0-1 saat, 314'ünün (%48.6) 1-3 saat, 183'ünün (%28.3) 3-5 saat, 80'inin (%12.4) 5 saatten fazla sosyal medyada kaldığı görülmüştür.

1.3.Veri Toplama Araçları

Araştırmada verilerin toplanması amacıyla Kişisel Bilgi Formu, Etkileşim Kaygısı Ölçeği ve Beş Faktör Kişilik Ölçeği kullanılmıştır.

1.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Kişisel bilgi formu katılımcıların demografik özelliklerinin belirlenmesi amacıyla araştırmacılar tarafından oluşturulmuştur. Hazırlanan formda öğrencilerin cinsiyetleri, yaşları ve günlük sosyal medya kullanım sürelerine ilişkin sorulara yer verilmiştir. Günlük sosyal medya kullanımlarını belirlemek için süre bazında; "0-1 saat", "1-3 saat", "3-5 saat", ve "5 saatten fazla" şeklinde belirtilen kategorilere göre öğrencilerin kendilerini değerlendirmeleri istenmiştir.

1.3.2.Etkileşim Kaygısı Ölçeği

Leary ve Kowalski (1993) tarafından sosyal kaygının duygusal boyutunu ölçmek için geliştirilmiş 5'li likert tipi 15 maddelik bir ölçektir. Etkileşim kaygısı ölçeği; yabancılarla etkileşimler, otorite pozisyonundaki kişilerle uğraşma, karşı cinsle iletişim, rastlantısal karşılaşmalar, iş görüşmeleri, telefon görüşmeleri ve diğer tanımlanmamış etkileşimler gibi kaygı uyandıran ortamları kapsamaktadır. Ölçekten alınan toplam puana göre değerlendirme yapılmakta ve yüksek puanlar yüksek etkileşim kaygısına işaret etmektedir. Ölçeğin içsel tutarlılık katsayısı .88 ve test-tekrar test tutarlılık katsayısı .80 bulunmuştur. Coşkun (2009) tarafından Türkçe'ye uyarlaması gerçekleştirilen ölçeğin aynı çalışmada faktör analizi sonuçlarına göre ölçek maddelerinin orijinal ölçekle tutarlı şekilde tek bir faktörde toplandığı ve varyansın %44'ünü açıkladığı bulunmuştur. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .91 ve test-tekrar test güvenilirlik katsayısı .80 bulunmuştur (Coşkun, 2009).

1.3.3.Beş Faktör Kişilik Ölçeği

Rammstedt ve John (2007) tarafından geliştirilen 10 maddelik ölçeğin Türkçe'ye uyarlaması Horzum, Ayas ve Padir (2017) tarafından gerçekleştirilmiştir. Ölçek; dışa dönüklük, yumuşak başlılık, öz denetimlilik, nörotiklik ve deneyime açıklık olmak üzere beş alt boyuttan oluşmakta ve her boyut için biri ters olmak üzere toplam iki madde bulunmaktadır. Örnek olarak dışa dönüklük boyutu için yer alan iki madde şunlardır:” Kendimi içine kapanık biri olarak görüyorum” ve “Kendimi dışa dönük, sosyal biri olarak görüyorum.” Her boyut için bireylerin kendisini nasıl gördüğünü, “Hiçbir zaman”, “Nadiren”, “Bazen”, “Sık sık” ve “Her zaman” seçeneklerinden birini işaretleyerek ifade etmesi istenmektedir. Ölçeğin uyarlama çalışmasında açımlayıcı faktör analizi sonuçlarına göre toplam varyansın %88.4'ünü açıkladığı ve orijinal ölçekle benzer şekilde beş faktörlü bir yapı elde edildiği belirtilmiştir. Ölçeğin alt boyutları için Cronbach alfa iç tutarlılık değerlerinin .81 ile .90 aralığında olduğu, kompozit güvenilirlik katsayılarının .73 ile .85 arasında değiştiği sonucuna ulaşılmıştır. Ölçek değerlendirmesi alt boyutlara göre yapılmaktadır. Her alt boyut için puanlar yükseldikçe bireyde o boyutun özelliklerinin arttığı şeklinde yorumlanmaktadır (Horzum, Ayas ve Padir, 2017).

1.4.Verilerin Analizi

Araştırmada dışa dönüklük, yumuşak başlılık, öz denetimlilik, nörotiklik ve deneyime açıklığın etkileşim kaygısını yordama düzeyleri çoklu regresyon analizi ile incelenmiştir. Etkileşim kaygısının sosyal medya kullanım süresine

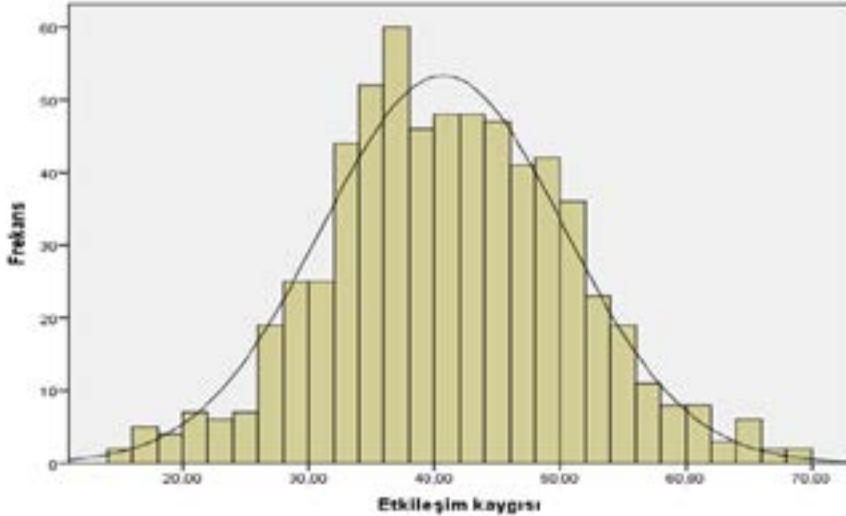
göre farklılaşp farklılaşmadığı ise Tek Yönlü Varyans analizi ile belirlenmiştir. Verilerin analizinden önce uç değerleri belirlemek için Mahalanobis uzaklık değerleri hesaplanmış, verilerden 24'ü analize uygun olmaması sebebiyle veri setinden çıkarılmıştır. Veriler regresyon sayıtları açısından incelenmiş ve regresyon analizinin gerekli varsayımlarını karşıladığı görülmüştür.

Bulgular

Regresyon analizi sayıtları, basıklık ve çarpıklık değerlerine ilişkin bulgular Tablo 1'de, Etkileşim Kaygısı Yordanan Değişkeni için Normal Dağılım Grafiği ise de Şekil 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Regresyon Analizi Sayıtlarına, Basıklık ve Çarpıklık Değerlerine İlişkin Sonuçlar

Değişkenler	Basıklık	Çarpıklık	VIF	CI
Etkileşim kaygısı	-.012	.085		1.000
Dışa dönüklük	-.348	-.328	1.208	7.982
Yumuşak başlılık	-.433	-.286	1.227	10.712
Öz denetimlilik	-.326	-.362	1.051	12.404
Nörotiklik	-.416	.090	1.060	14.504
Deneyime açıklık	-.171	-.161	1.048	27.355

Şekil 1. Etkileşim Kaygısı Yordanan Değişkeni için Normal Dağılım Grafiği

Tablo 1 ve Şekil 1 incelendiğinde değişkenlere ilişkin basıklık değerlerinin -.012 ile -.433 arasında, çarpıklık değerlerinin ise .090 ile -.362 arasında değiştiği görülmektedir. Basıklık ve çarpıklık değerlerinin ± 1 aralığında olması normallikten aşırı bir sapma olmadığını göstergesi olarak kabul edilmektedir (Hair, Black, Babin ve Anderson, 2014). Bu doğrultuda araştırma verilerinin normal dağılıma sahip oldukları söylenebilir.

Araştırmada değişkenleri; etkileşim kaygısı, dışa dönüklük, yumuşak başlılık, öz denetimlilik, nörotiklik ve deneyime açıklık kişilik özellikleri arasındaki ilişkiler korelasyon analizi ile incelenmiştir. Analiz sonucunda elde edilen sonuçlar Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Korelasyon Analizine İlişkin Sonuçlar

	1	2	3	4	5	6
Etkileşim kaygısı	1					
Dışa dönüklük	-.62**	1				
Yumuşak başlılık	-.30**	.39**	1			
Öz denetimlilik	-.06	.05	.15**	1		
Nörotiklik	.31**	-.16**	-.10*	-.17**	1	
Deneyime açıklık	-.23**	.15**	.19**	.024	-.09*	1
\bar{x}	40.69	7.02	7.47	8.04	6.03	6.78
SS	9.66	1.93	1.58	1.30	1.71	1.56

Tablo 2 incelendiğinde etkileşim kaygısı ile dışa dönüklük ($r=-.62$, $p<0.01$), yumuşak başlılık ($r=-.30$, $p<0.01$) ve deneyime açıklık ($r=-.23$, $p<0.01$) arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde negatif yönde; etkileşim kaygısı ile nörotiklik ($r=.31$, $p<0.01$) arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde pozitif yönde ilişkinin olduğu görülmektedir. Diğer yandan etkileşim kaygısı ile öz denetimlilik ($r=-.06$, $p>0.05$) arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir ilişkinin olmadığı görülmektedir. Araştırmada, korelasyon analizi sonucundan yola çıkarak dışa dönüklük, yumuşak başlılık, öz denetimlilik, nörotiklik ve deneyime açıklığın etkileşim kaygısını yordayıp yordamadığı hiyerarşik regresyon analizi ile incelenmiştir. Regresyon analizine ilişkin bulgular Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Etkileşim Kaygısını Yordayan Kişilik Özelliklerine İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları

	B	SH	β	t	p
Sabit	62.483	1.125		55.56	.000
Dışa dönüklük	-3.105	.154	-.621	-20.10	.000
$R=.621, R^2=.39, F_{(1; 644)} = 404.021, p=0.00$					
Sabit	53,789	1,612		33.37	.000
Dışa dönüklük	-2,929	,151	-,586	-19.45	.000
Nörotiklik	1,236	,170	,219	7.28	.000
$R=.657, R^2=.43, F_{(2; 643)} = 244.794, p=0.00$					
Sabit	58,678	1,976		29.69	.000
Dışa dönüklük	-2,844	,150	-,569	-18.95	.000
Nörotiklik	1,190	,168	,211	7.08	.000
Deneyime açıklık	-,768	,184	-,124	-4.17	.000
$R=.669, R^2=.45, F_{(3; 642)} = 173.163, p=0.00$					

Tablo 3 incelendiğinde analizin üç aşamada tamamlandığı görülmektedir. Korelasyon analizi sonucunda da etkileşim kaygısı ile ilişkisi bulunmayan öz denetimlilik kişilik özelliklerinin regresyon analizinde de etkileşim kaygısını yordamadığı görülmektedir. Yumuşak başlılık kişilik özelliklerinin korelasyon analizi sonucuna göre etkileşim kaygısı ile arasında ilişki bulmasına rağmen etkileşim kaygısını yordamadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda hiyerarşik regresyon analizinde dışa dönüklük, nörotiklik ve deneyime açıklık kişilik özelliklerinin yordayıcı rolü ele alınmıştır. Birinci aşamada etkileşim kaygısı değişkeninde % 39 ile en fazla varyansı açıklayan dışa dönüklük olmuştur. Dışa dönük kişilik özellikleri arttıkça etkileşim kaygısı puanı azalmaktadır ($t=-20.10, p<.001$). İkinci aşamada varyansa % 4 katkı sağlayan nörotiklik analize dâhil olmuş, açıklanan varyans %43'e çıkmıştır. Nörotik kişilik özellikleri arttıkça etkileşim kaygısı puanı da artmaktadır ($t=-7.28, p<.001$). Üçüncü aşamada ise varyansa % 2 katkı sağlayan deneyime açıklık analize dâhil olmuş, açıklanan varyans %45'e çıkmıştır. Deneyime açıklık kişilik özellikleri arttıkça etkileşim kaygısı puanı azalmaktadır ($t=-4.17, p<.001$). Regresyon katsayısına göre yordayıcı değişkenlerin etkileşim kaygısı üzerindeki önem sırası; dışa dönüklük, nörotiklik ve deneyime açıklık şeklindedir.

Araştırmada üniversite öğrencilerinin etkileşim kaygısı düzeylerinin sosyal medya kullanım süresine göre farklılaşıp farklılaşmadığı tek yönlü varyans analizi ile incelenmiştir. Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin etkileşim kaygısı puanlarına ilişkin betimsel istatistikler Tablo 4'te, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda elde edilen bulgular ise Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 4. Üniversite Öğrencilerinin Etkileşim Kaygısı Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistikler

Sosyal Medya Kullanım Süresi	n	\bar{x}	SS	En Düşük	En Yüksek
0-1 saat	69	37.7246	9.69973	15.00	61.00
1-3 saat	314	40.4873	9.81009	17.00	69.00
3-5 saat	183	41.4044	9.76990	15.00	66.00
5 saatten fazla	80	42.3875	8.26537	16.00	60.00
Toplam	646	40.6873	9.66355	15.00	69.00

Tablo 4 incelendiğinde bir günde 0-1 saat sosyal medya kullanan öğrencilerin ($\bar{x}=37.72$), 1-3 saat sosyal medya kullanan öğrencilerin ($\bar{x}=40.48$), 3-5 saat sosyal medya kullanan öğrencilerin ($\bar{x}=41.40$), 5 saatten fazla sosyal medya kullanan öğrencilerin ($\bar{x}=42.39$) olduğu görülmektedir. Sosyal medyada kullanım süresi açısından karşılaştırıldığında 1-3 saat sosyal medya kullanan öğrencilerin etkileşim kaygısı düzeylerinin en yüksek olduğu, 0-1 saat ve 3-5 saat sosyal medya kullanan öğrencilerin etkileşim kaygısı düzeylerinin en düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 5. Sosyal Medya Kullanım Süresine Göre Etkileşim Kaygısının Farklılaşım Farklılaşmadığına İlişkin ANOVA Sonucu

Levene Testi			ANOVA Testi				
F	p	Varyansın Kaynağı	Kareler Top.	Sd	Kareler Ort.	F	p
1.904	.128	Gruplar arası	943.555	3	314.518	3.406	.017
		Gruplar içi	59289.281	642	92.351		
		Toplam	60232.836	645			

Tablo 5 incelendiğinde etkileşim kaygısı ölçeğinden alınan puanların varyansların homojenliği varsayımını sağladığı görülmektedir ($f=1.904$; $p>0.05$). Bu nedenle tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır. Üniversite öğrencilerin etkileşim kaygısı düzeyi sosyal medya kullanım süresine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($F=3.406$; $p<0.05$). ANOVA testi sonucu bulunan bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek amacıyla Scheffe testi uygulanmış ve elde edilen sonuçlar Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 6. Sosyal Medya Kullanım Süresine İlişkin Scheffe Testi Sonuçları

Sosyal Medyada Kalma Süresi (I)	Sosyal Medyada Kalma Süresi (J)	Ortalama Fark (I-J)	SH	p	95% Güven Aralığı	
					Alt Sınır	Üst Sınır
0-1 saat	1-3 saat	-2.76262	1.27771	.198	-6.3439	.8187
	3-5 saat	-3.67973	1.35760	.063	-7.4850	.1255
	5 saatten fazla	-4.66286*	1.57886	.034	-9.0883	-.2374
1-3 saat	0-1 saat	2.76262	1.27771	.198	-.8187	6.3439
	3-5 saat	-.91711	.89373	.788	-3.4222	1.5880
	5 saatten fazla	-1.90024	1.20354	.477	-5.2736	1.4732
3-5 saat	0-1 saat	3.67973	1.35760	.063	-.1255	7.4850
	1-3 saat	.91711	.89373	.788	-1.5880	3.4222
	5 saatten fazla	-.98313	1.28804	.900	-4.5934	2.6271
5 saatten fazla	0-1 saat	4.66286*	1.57886	.034	.2374	9.0883
	1-3 saat	1.90024	1.20354	.477	-1.4732	5.2736
	3-5 saat	.98313	1.28804	.900	-2.6271	4.5934

Tablo 6 incelendiğinde etkileşim kaygısının öğrencilerin sosyal medyada kullanım süresine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı sonucuna ulaşılmaktadır. Tablo 6'ya göre, sosyal medya kullanım süresi 0-1 saat olanlar ile 5 saatten fazla olanlar arasında ($p < .05$) istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu, diğer gruplar arasındaki olası karşılaştırmalarda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir ($p > .05$). Yapılan incelemede sosyal medya kullanım süresi 5 saatten fazla olan öğrencilerin etkileşim kaygısı düzeylerinin sosyal medya kullanım süresi 0-1 saat olanlardan istatistiksel olarak daha yüksek olduğu görülmektedir.

Sonuç ve Tartışma

Araştırma sonucunda dışa dönüklük, nörotiklik ve deneyime açıklık kişilik özelliklerinin üniversite öğrencilerinin etkileşim kaygısı düzeylerini anlamlı düzeyde yordadığı bulunmuştur. Etkileşim kaygısı değişkeninde %39 ile en fazla varyansı açıklayan dışa dönüklük olmuştur. Analize nörotiklik puanlarının da dâhil edilmesi ile %43'e çıkan bu oran, deneyime açıklık puanlarının da dâhil edilmesiyle %45'e çıkmıştır. Dışa dönüklük ve deneyime açıklık arttıkça, etkileşim kaygısı azalmakta, nörotiklik arttıkça etkileşim kaygısı artmaktadır. Araştırmanın bu sonucu beş faktör kişilik özelliklerinden dışa dönüklük başta olmak üzere nörotiklik ve deneyime açıklığın etkileşim kaygısı açısından önemine işaret etmektedir.

Literatüre bakıldığında Costache ve diğerleri (2020) tarafından gerçekleştirilen ve etkileşim kaygısı olan bireylerle etkileşim kaygısı olmayan

bireylerin karşılaştırıldığı çalışmada beş faktör kişilik özelliklerinin diğer alt boyutlarının etkisi kontrol edildiğinde dışa dönüklük ve nörotikliğin yordayıcı değişkenler olarak belirlendiği görülmektedir. Sućević ve Kurtović (2019)'in üniversite öğrencileriyle yaptığı araştırmada da bu araştırmanın sonuçlarına benzer şekilde nörotiklik, deneyime açıklık ve dışa dönüklük etkileşim kaygısını yordamıştır. Aynı çalışmada literatür bağlamında nörotikliğin etkileşim kaygısında evrensel bir risk faktörü olarak ifade edilebileceği belirtilmiştir. Deason, Dahlen, Madson ve Bullock-Yowell (2019) nörotikliği fazla olan bireylerin duygusal dengelerinin hassas olması nedeniyle hoş olmayan duyguları deneyimlemeye daha yatkın olduklarını, yumuşak başlılıklarının daha az olduğunu ve daha saldırgan davranışlarda bulunabildiklerini belirtmektedirler. Aynı zamanda nörotikliğin etkileşim kaygısı üzerindeki etkisinde belirsizliğe karşı tahammülsüzlüğün aracılık ettiği ifade edilmektedir (McEvoy ve Mahoney, 2012). Araştırma bulguları ve literatür bağlamında nörotiklik düzeyi yüksek olan bireylerin yeni bir sosyal ortamın oluşturduğu belirsizlik içerisine dâhil olmaktan kaçındıkları, dâhil olmak durumunda, kaldıklarında duygusal hassasiyetlerinin kendilerini doğru ifade etmekte zorlanmalarına sebep olması nedeniyle etkileşim kaygılarının yüksek olduğu söylenebilir. Benzer şekilde Lakuta (2019)'nın 18-50 yaş arası bireylerle gerçekleştirdiği çalışmada yüksek nörotikliğin yüksek etkileşim kaygısını yordadığı belirlenmiştir. Aynı çalışmada kişilik özelliklerinin etkileşim kaygısı üzerindeki birleşik etkisine bakıldığında; yüksek dışa dönüklük ve yüksek deneyime açıklık düşük etkileşim kaygısını yordamış, düşük deneyime açıklık ve yüksek yumuşak başlılık yüksek etkileşim kaygısını yordamıştır. Bu sonuçlar dışa dönük olmanın bizzat kendisinin etkileşim kaygısı belirtileri açısından koruyucu olduğu ve bu durumun dışa dönük bireylerin giderek daha fazla deneyime açık hale gelmelerini sağladığı şeklinde yorumlanmıştır. Deneyime açıklık ve yumuşak başlılık kişilik özelliklerinin ise etkileşim kaygısına olan birleşik etkisinin bu özelliklerin ayrı ayrı etkisinden çok daha fazla olabileceği üzerinde durulmuştur. Nitekim bu araştırmada da etkileşim kaygısı ile hem deneyime açıklık hem de yumuşak başlılık arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki belirlenmiş olmakla beraber tek başına yumuşak başlılık etkileşim kaygısını yordamamıştır.

Araştırmanın sosyal medya kullanımına ilişkin sonucuna bakıldığında sosyal medya kullanım süresi 5 saatten fazla olan öğrencilerin etkileşim kaygısı düzeylerinin sosyal medya kullanım süresi 0-1 saat olanlardan istatistiksel olarak daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Araştırmanın bu sonucu, etkileşim kaygısı olan bireylerin iletişim sürecinde yaşadıkları güçlükler ve sosyal ortamlardan kaçınma davranışları bağlamında anlamlı görünmektedir.

Etkileşim kaygısı daha fazla olan bireyler sosyal medyada daha fazla vakit geçirmektedirler. Bu durumun, etkileşim kaygısı yaşayan bireylerin yüz yüze iletişimde kaygılarıyla baş etmekte zorlanırken sosyal medyanın dolaylı yoldan ve kimi zaman da anonim şekilde bu bireylere kendilerini daha rahat ifade edebilecekleri sosyal ortamlar sunmasıyla bağlantılı olduğu söylenebilir. Benzer şekilde Konan, Durmuş, Türkoğlu ve Ağıroğlu-Bakır (2018) öğretmen adaylarının akıllı telefon bağımlılığı ile etkileşim kaygısı arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmada etkileşim kaygısı yüksek olan öğrencilerin akıllı telefon kullanımının daha fazla olduğunu belirlemiştir.

Lee, Tam ve Chie (2013) kişilik özellikleri, sosyal anksiyete ve yalnızlık ile telefon kullanımı arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmada kişilik özellikleri ile etkileşim kaygısının arama ve mesajlaşma için harcanan zamanı yordadığını bulmuşlardır. Şahin-Baltacı, İşleyen ve Özdemir (2012) üniversite öğrencilerinde romantik ilişki durumu ve sosyal ağ kullanımına göre etkileşim kaygısını ele aldıkları çalışmalarında üniversite öğrencilerinin sosyal ağlara aktif üyelik sürelerini incelemiştir. İncelemeleri sonucunda 1-2 yıldır sosyal ağlara üyeliği olan öğrencilerin etkileşim kaygısının 3 yıl ve üzeri bir süredir üyeliği olan öğrencilerden anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşmışlardır. Araştırmanın bu sonucu sosyal medya aracılığıyla gerçekleşen sanal iletişimin belirli bir süre devam etmesi halinde etkileşim kaygısı olan bireylere gerçek yaşam için bir prova imkânı sağlıyor olabileceği şeklinde yorumlanmıştır. Bu bağlamda bu araştırmanın etkileşim kaygısı yüksek olan bireylerin sosyal medyada daha fazla zaman geçiriyor olması sonucu, etkileşim kaygısı olan bireylere sosyal medyanın diğer insanlarla yüz yüze gelmeden yakınlık kurabilme ve gerçek yaşamda kendilerini daha doğru ve rahat şekilde ifade edebilmeleri için gerekli beceriler açısından gelişim fırsatları sunmasıyla açıklanabilir. Diğer yandan internet ortamında bireylerin kendilerini sosyal açıdan daha yeterli algılamalarının ve yüz yüze iletişime göre daha az kaygı yaşamalarının sağladığı ödüllendirici etki nedeniyle sosyal medya kullanımlarının fazla olduğu vurgulanmaktadır (Aktan, 2018). Bu doğrultuda bu çalışmada sosyal medyada daha uzun süre kalan etkileşim kaygısı yüksek öğrencilerin sosyal öz yeterliklerini daha yüksek algılıyor olabilecekleri ve bu durumun pekiştirici etkisinin sosyal medya kullanım süresindeki farklılığa neden olduğu söylenebilir.

Etkileşim kaygısının bireyleri yalnızlaştırarak mutluluk halini etkilemesi (Demir ve Kutlu, 2016) dolayısıyla araştırmanın sonuçları önemlidir. Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan üniversite öğrencilerinin ailelerinden

uzakta oldukları ve bireyselleşme adına önemli adımlar atmaları gereken bir dönemde yaşadıkları etkileşim kaygısının gelişim fırsatlarına ket vurmasının yanı sıra psikolojik iyi oluşlarını da olumsuz etkilediği düşünülebilir. Buna ek olarak Alkayış (2019)'ın ifade ettiği gibi üniversite öğrencilerinin sağlıklı mesleki ve kişisel gelişim için kişilik özelliklerine uygun bölüm tercihi yapmış olmaları temel unsur olmakla birlikte bölüm tercihi sonrası süreçte mesleki gelişim fırsatlarını değerlendirebilmeleri de oldukça önemlidir. Nitekim Yayıcı (2018) araştırmasında üniversite öğrencilerinin etkileşim kaygısının okudukları fakülterele göre farklılık gösterdiğini ve eğitim fakültesi öğrencilerinin etkileşim kaygısının fen-edebiyat fakültesi öğrencilerinden daha az olduğunu belirlemiştir. Bu sonuç eğitim fakültesi öğrencilerinin iletişim becerileri, yaratıcı drama ve sosyal beceri eğitimi gibi derslerde kazandıkları becerilerin etkileşim kaygısının azalmasına katkı sağlamış olabileceği şeklinde açıklanmıştır.

Etkileşim kaygısı olan bireylerin gelişim fırsatları sunan sosyal ortamlara dâhil olabilmeleri ve daha mutlu bireyler haline gelebilmeleri için psikolojik yardım almalarının sağlanması önemlidir. Ancak yüz yüze iletişimde yaşanan güçlükleri en aza indirgeyebilmek ve özellikle yardım alma davranışına yönlendirebilmek adına e-terapi/e-danışma uygulamalarının ve sosyal beceri temelli programların yararlı olabileceği (Lee, Tam ve Chie, 2013) ifade edilmektedir. İlgili literatür ve bu araştırmanın sonuçları bağlamında etkileşim kaygısı olan üniversite öğrencilerine kişilik özellikleri dikkate alınarak ve sanal iletişim kaynaklarıyla desteklenerek psikolojik yardım sunulması önerilebilir. Buna ek olarak öğrencilerin sosyal ve mesleki gelişim fırsatları ve bunlara katılmalarının kendilerine sağlayabileceği katkılar konusunda farkındalıklarının artırılması ve sosyal katılım için cesaretlendirilmeleri önerilebilir.

Bu çalışmada etkileşim kaygısı ile kişilik özellikleri ve sosyal medya kullanımı ayrı ayrı ele alınmıştır. Literatürde az sayıda olmakla birlikte etkileşim kaygısı ile kişilik özellikleri ve sosyal medya/telefon kullanımını birlikte ele alan çalışmalar (Lee ve diğerleri, 2013; Sinderman ve diğerleri 2020) bulunmaktadır. Bu çalışmalar etkileşim kaygısı olan bireylerin kişilik özelliklerine göre sosyal medya kullanım sürelerinin ve dâhil oldukları sosyal medya platformlarının da değişkenlik gösterebildiğine işaret etmektedir. Aynı zamanda kişilik özelliklerinin etkileşim kaygısı üzerindeki birleşik etkisinin öneminin belirlendiği (Lakuta, 2019) düşünüldüğünde, etkileşim kaygısı konusunda yapılacak çalışmalarda kişilik özelliklerinin ve sosyal medya kullanımının bir arada değerlendirilmesinin alana katkı sağlayacağı söylenebilir.

Kaynaklar

- AKTAN, Ercan. (2018), “Sosyal Medya ve Sosyal Kaygı: Sosyal Medya Kullanıcıları Üzerine Bir Araştırma”, *Selçuk İletişim*, 11(2), 35-53.
- ALADWANI, Adel M. ve ALMARZOUQ, Mohammad (2016), “Understanding Compulsive Social Media Use: The Premise of Complementing Self-Conceptions Mismatch with Technology”, *Computers in Human Behavior*, 60, 575-581. doi: 10.1016/j.chb.2016.02.098
- ALKAYIŞ, A. (2019), “Eğitim Felsefesi Bağlamında Mesleki Danışmanlık”, *Azərbaycan Məktəbi*, 4(689), 137-149.
- AMERİKAN PSİKİYATRİ BİRLİĞİ (2013), *Ruhsal Bozuklukların Tanısal Ve Sayımsal Elkitabı, Beşinci Baskı (DSM-5), Tanı Ölçütleri Başvuru Elkitabı* (Çev. Ed.: E Koroğlu) Ankara: Hekimler Yayın Birliği, 2014.
- ARTHUR, Winfred Jr. ve GRAZIANO, William G. (1996), “The Five-Factor Model, Conscientiousness, and Driving Accident Involvement”, *Journal of Personality*, 64(3), 593-618. doi: 10.1111/j.1467-6494.1996.tb00523.x
- BONETTI, Luigi, CAMPBELL, Marilyn A. ve GILMORE, “Linda (2010), The Relationship of Loneliness and Social Anxiety with Children’s and Adolescents’ Online Communication”, *Cyberpsychology, Behavior and Social Networking*, 13(3), 279-285. doi: 10.1089/cyber.2009.0215
- BURGER, Jerry M. (2006),. *Kişilik*,. (Çeviren: İnan Deniz, E. Sarioğlu). (1.Baskı). İstanbul: Kaktüs Yayınları.
- COSTA, Paul T. ve MCCRAE, Robert R. (1988), “Personality in Adulthood: A Six-Year Longitudinal Study of Self -Reports and Spouse Ratings on the NEO Personality Inventory”, *Journal of Personality and Social Psychology*, 54, 853-863.
- COSTACHE, Mădălina Elena, FRICK, Andreas, MÅNSSON, Kristoffer, ENGMAN, Jonas, FARIA, Vanda, HJORTH, Olof,...FURMARK, Tomas (2020), “Higher and Lower-Order Personality Traits and Cluster Subtypes in Social Anxiety Disorder”, *Plos One*, 15(4): e0232187, doi: 10.1371/journal.pone.0232187
- COŞKUN, Hamit (2009), “Etkileşim Kaygısı Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması”, *Türk Psikoloji Yazıları*, 12(23), 41-49.

- DEASON, Daniel L., DAHLEN, Eric R., MADSON, Michael B. ve BULLOCK-YOWELL, Emily (2019), “Five-Factor Model of Personality, Social Anxiety, and Relational Aggression in College Students”, *Journal of College Student Development*, 60(1), 110-114. doi: 10.1353/csd.2019.0007
- DEMİR, Yasin ve KUTLU, Mustafa (2016), “Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Etkileşim Kaygısı ile Mutluluk Arasındaki İlişki: Yalnızlığın Aracı Rolü”, *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36(1), 195-210.
- DIGMAN, John M. (1990), “Personality Structure: Emergence of The Five-Factor Model”, *Annual Review of Psychology*, 41(1), 417-440. doi: 10.1146/annurev.ps.41.020190.002221
- DOĞAN, Türkan (2006), “Üniversite Öğrencilerinin İyilik Halinin İncelenmesi”, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(30), 120-129.
- GAO, Yusong, LI, Ang, ZHU, Tingshao, LIU, Xiaoqian ve LIU, Xingyun (2016), “How Smartphone Usage Correlates with Social Anxiety and Loneliness.”, *PeerJ*, 4:e2197; doi:10.7717/peerj.2197
- GOFFMAN, Erving (1959), *The Presentation of Self in Everyday Life*, New York: Anchor Books.
- HAIR, Joseph. F., BLACK, William. C., BABIN, Barry. J., ve ANDERSON, Rolph. E. (2014). *Multivariate data analysis* (7. Baskı), Essex: Pearson Education Limited.
- HORZUM, Mehmet Barış, AYAS, Tuncay ve PADIR, Mehmet Ali (2017), “Beş Faktör Kişilik Ölçeğinin Türk Kültürüne Uyarlanması”, *Sakarya University Journal of Education*, 7(2), 398-408. doi: 10.19126/suje.298430
- JACKSON, Todd (2007), “Protective Self-Presentation, Sources of Socialization, and Loneliness among Australian Adolescents and Young Adults”, *Personality and Individual Differences*, 43(6),1552-1562. doi: 10.1016/j.paid.2007.04.012
- KARASAR, Niyazi (2014), *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Nobel.

- KILINÇ, Mustafa (2017), “Psikolojik İyi Oluşun Yordayıcıları Olarak Özyeterlik ve Etkileşim Kaygısı”, *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi (INESJOURNAL)*, 4(13), 207-216.
- KONAN, Necdet, DURMUŞ, Emine., TÜRKOĞLU, Duygu ve AĞIROĞLU-BAKIR, Aslı (2018), “How Is Smartphone Addiction Related to Interaction Anxiety of Prospective Teachers?”, *Education Sciences*, 8(186), 1-11. doi: 10.3390/educsci8040186
- LAKUTA, Patryk (2019), “Personality Trait Interactions in Risk For and Protection Against Social Anxiety Symptoms”, *The Journal of Psychology*. 153(6), 599-614.
- LEARY, M. R. ve ALLEN, A. B. (2011), “Personality and Persona: Personality Processes in Self-Presentation”, *Journal of Personality and Social Psychology*”, 79(6), 1191–1218 doi:10.1111/j.1467-6494.2010.00704.x
- LEARY, Mark R. ve KOWALSKI, Robin M. (1993), “The Interaction Anxiousness Scale: Construct and Criterion-Related Validity”, *Journal of Personality Assessment*, 61(1), 136-146. doi:10.1207/s15327752jpa6101_10
- LEE, Suyinn, TAM, Cai Lian ve CHIE, Qiu Ting (2014), “Mobile Phone Usage Preferences: The Contributing Factors of Personality, Social Anxiety And Loneliness”, *Social Indicators Research*, 118(3), 1205-1228.
- MCCRAE, Robert R. ve COSTA, Paul T Jr. (1991), “Adding Liebe und Arbeit: The Full Five-Factor Model And Well-Being”, *Personality and Social Psychology Bulletin*, 17(2), 227–232. doi:10.1177/014616729101700217
- MCCRAE, Robert R. ve COSTA, Paul T. (1992), “Four Ways Five Factors are Basics”, *Personality and Individual Differences*, 13(6), 653-665.
- MCEVOY, Peter M. ve MAHONEY, Alison E. (2012), “To Be Sure, to Be Sure: Intolerance of Uncertainty Mediates Symptoms of Various Anxiety Disorders and Depression”, *Behavior Therapy*, 43, 533-545. doi:10.1016/j.beth.2011.02.007

- RAMMSTEDT, Beatrice ve JOHN, Oliver P. (2007), “Measuring Personalityin One Minute or Less: A 10-İtem Short Version of the Big Five Inventory in English and German”, *Journal of Research in Personality*, 41(1), 203-212. doi: 10.1016/j.jrp.2006.02.001
- RYFF, Carol D. (1989), “Happiness is Everything, or is it? Explorations on the Meaning of Psychological Well-Being”, *Journal of Personality and Social Psychology*, 57(6), 1069-1081. doi: 10.1037/0022-3514.57.6.1069
- SINDERMAN, Cornelia, ELHAİ, Jon D. ve MONTAG, Christian (2020), “Predicting Tendencies Towards the Disordered Use of Facebook's Social Media Platforms: on The Role of Personality, Impulsivity, and Social Anxiety”, *Psychiatry Research*, 285(2020), 1-7. doi: 10.1016/j.psychres.2020.112793
- SUČEVIĆ, Mirjana ve KURTOVIĆ, Ana (2019), “Cognitive Vulnerabilities to Anxiety: A Bridge Between Personality and Symptoms”, *Psihologijske Teme*, 28(2), 419-440. doi: 10.31820/pt.28.2.10
- SULLIVAN, Harry Stack. (1953), *The Interpersonal Theory of Psychiatry*, New York: Norton.
- ŞAHİN-BALTACI, Hülya, İŞLEYEN, Fatma ve ÖZDEMİR, Serap (2012), “Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Romantik İlişki Durumları ve Sosyal Ağ Kullanımlarına Göre Etkileşim Kaygısı ve Sosyal Destek Algılarının İncelenmesi”, *Mersin University Journal of the Faculty of Education*, 8(2), 25-36.
- YAYCI, L. (2018), “Üniversite Öğrencilerinde Empatik Eğilim ve Etkileşim Kaygısı Arasındaki İlişki”, *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(18), 221-238.
- YEH, Yu-Chun, KO, Huei-Chen, WU, Jo Yung-Wei ve CHENG, Chung-Ping (2008), “Gender Differences in Relationships of Actual and Virtual Social Support to Internet Addiction Mediated Through Depressive Symptoms Among College Students in Taiwan”, *Cyberpsychology, Behavior and Social Networking*, 11(4), 485- 487. doi: 10.1089/cpb.2007.0134.

